

Tornion-Muonionjoen ja rannikon kalatalousalue
Tomura.kta@gmail.com

16.1.2024

Lausuntopyyntö 14.12.2023 Tornion-Muonionjoen ja rannikon kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmasta

RAJAJOKIKOMISSIION LAUSUNTO KÄYTTÖ- JA HOITOSUUNNITELMASTA

Rajajokikomissio kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää seuraavat näkökohdat Tornion-Muonionjoen ja rannikon kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaluonnoksesta:

Suunnitelma on laadittu kuvaten varsin kattavasti vesistön ja kalaston tilaa. Tavoitteissa ja toimenpiteissä on huomioitu kestävyiden eri osatekijät. Toteutettu SWOT-analyysi antaa työkaluja toimenpiteiden priorisointiin ja painotukseen kalatalousalueen eri osa-alueilla.

Tieto kalastajien määrästä sekä myydyistä yhteisluvista joelle viimeisten vuosien aikana olisi hyvä lisä suunnitelmaan, jotta kalastuspaineesta joella (lohen viehekalastus) saisi kokonaiskäsityksen. Kalastussäännön liitteessä mainitut apajapaikat lippo-, kulle- ja kulkuverkkokalastukseen ovat perinne- ja kotitarvekalastukselle keskeisiä kalastusalueita, mutta niitä ei suunnitelmassa osoiteta, ei myöskään kalastusmatkailun erityisesti hyödyntämiä vesistön/kuntien alueita. Kalastuslain (10.4.2025) §36 mom 7 mukaan alueet, jotka ovat kalataloudellisesti merkittäviä sekä kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailutarkoitukseen hyvin soveltuvat alueet tulee määritellä suunnitelmassa. Karttaesitykset näistä alueista voisivat havainnollistaa suunnitelmaa ja kuvata kalastuspaineen kohdentumista. Suunnitelman voimassaoloaika olisi hyvä olla otsikossa tai johdannossa.

Laajuudestaan huolimatta suunnitelmaluonnos ei sisällä tietoa Tornionlaakson kalastuskulttuurista, josta mm. Leena Knihtilä on laatinut pro gradun (Knihtilä, L. Tornionjokialueen lohenkalastus 1800-luvulla. Jyväskylän yliopisto,1981), jota suunnitelmassa voisi tältä osin hyödyntää. Suunnitelmassa olisi hyvä tuoda esille tietoa kalastuksen ikaikaisesta taloudellisesta merkittävydestä alueen asukkaille ja Tornionlaakson identiteetille. Jokivarren talojen patokalastuksista ei luonnoksessa ole mainintaa, vaikka se on viimeisten neljän sadan vuoden aikana ollut merkittävin kalastustapa viime vuosikymmeniin saakka. Tietoja lohenkalastuksen taloudellisesta merkityksestä nykyään löytyy mm. Valtioneuvoston kanslian tilaamasta selvityksestä (Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 40/2018).

Tornionjoen lippokalastus elävänä kalastusperinteenä on matkalla UNESCO:n aineettoman kulttuuriperinnön listalle Suomen ja Ruotsin yhteisenä hankkeena, mikä toteutuessaan on merkittävä hoito- ja käyttösuunnitelmassakin huomioitava seikka.

Komissio pitää suunnitelmaan sisältyviä tietoja ja alueen näkemyksiä vesien ja kalakantojen tilasta oleellisina suunnitelmassa, ja ne on esitetty selkeästi useiden diagrammien avulla. Kalastusta ja kalakantoja koskeva seuranta on olennainen osa suunnitelmasta saatavaa konkreettista hyötyä jatkotoimiin. Viestintäsuunnitelma olisi hyödyllinen työkalu hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden esille tuomiseen suunnitelmallisesti alueeltaan suurella ja kalastollisesti ja kalastuksellisesti merkittävällä kalatalousalueella.

Komissio haluaa tässä yhteydessä korostaa, että Tornion- ja Muonionjoki ovat kansainvälisiä vesistöjä, rajavesistöjä, jossa Ruotsi ja Suomi yhdessä neuvotteluihin sopivat mahdollisista muutoksista kalastussääntöön vuoden 2010 rajajokisopimuksen mukaisesti. Ruotsilla on apunaan Meri- ja vesiviranomaisen (Havs- och Vattenmyndigheten) nimittämä alueellisista edustajista koostuva referenssiryhmä, joka antaa ehdotuksia kalastuksen säätelyyn. Suomi (MMM) pyytää ehdotuksia avoimen lausuntopyyntöä avulla ennen neuvotteluja ja niiden aikana. Rajajokikomissio antaa oman lausuntonsa vuosittain ja tarvittaessa edistää osaltaan neuvotteluja ja seuraa rajajokisopimuksen toteutumista.

Rajajoen kalastussääntö ja siihen liittyvät prosessit ovat suunnitelmaluonnoksessa kuvattu hyvin suppeasti ja sen vuoksi merkitystään pienemmässä roolissa. Hoito- ja käyttösuunnitelmaan olisi syytä lisätä kirjallisuusliitteisiin rajajokisopimus Suomen ja Ruotsin välillä (91/2010) ja rajajokikomission www-sivu www.fsgk.se, josta löytyy mm. sopimusteksti, kalastussääntö ja neuvottelupöytäkirjat, sekä seurantatietoa rajavesistön kalastosta, mm. Ruotsin ja Suomen yhteinen (SLU ja LUKE) vuosittainen biologinen raportti kalakannoista, jonka käännöksen suomeksi komissio rahoittaa.

Eläinten hyvinvointilain (693/2023) merkitys kalastuksen käytäntöihin kalan käsittelyssä olisi hyvä huomioida suunnitelmassa, mm. tiedotukseen, reaktiiviseen kalastuksen säätelyyn ja valvontaan liittyvänä asiana.

Hoitosuunnitelmassa ei tarkastella rajajokea koskevaa kalastussääntöä tarkemmin vaan todetaan, ettei yhteislupa-alueen laajentamiselle ole tarvetta suunnitelmakaudella (3.6.4 ja 4.6.4). Huomiona tähän liittyen, että rajajoella kalastussäännön soveltamisalueella ei kalastuskautena aikana ole käytössä reaktiivista kalastussäätelyä (esim. lämpötila, kalastuspaine), mikä suunnitelmassa muutoin on säätelykeinona mukana. Suunnitelman kohdassa Kalakantojen tavoitetila ja osatavoitteet voidaan veden puhdistuksessa teollisuudessa mainita paras käytettävissä oleva tekniikka (BAT, best available techniques) ja parhaat ympäristökäytännöt (BEP, Best environmental practice) vakiintuneina termeinä.

Suunnitelmassa on toimenpiteitä kehittämiseen, informointiin ja yhteistoimintaan liittyen (mm. 2.7.4, 3.6.5, 3.7.4, 4.6.5 ja 4.7.4). Komissio toteaa, että mikäli kalatalousalue tunnistaa tarpeen rajanylittävälle yhteistyölle ja tiedottamiselle voi komissio edistää sellaisia toimia yhteistyössä kalatalousalueen kanssa.

Komissio tulee pyytämään kalatalousalueen edustajan kertomaan hoito- ja käyttösuunnitelmasta komissiolle alkuvuonna 2024 ja kannustaa muutoinkin kalatalousaluetta vuoropuheluun ja yhteistyöhön komission kanssa käyttö- ja hoitokysymyksissä rajajokisopimukseen kuuluvien vesistöjen kyseessä ollen.

Lausunnon on valmistellut komission sihteeri Annika Sallisalmi. Komissio on hyväksynyt lausunnon sähköpostimenettelyllä 16.1.2024 mennessä. Lausunto on tallennettu ACTA-diaarihallintajärjestelmään.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio